

PM Rotel VIII (Dnr KS 2020/1005)

LSS-utredningen (SOU 2018:88)

Remiss från Socialdepartementet

Remisstid den 12 november 2020

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Jan Jönsson anför följande.

Ärendet

Regeringen beslutade den 26 maj 2016 att uppdra åt en särskild utredare att se över assistansersättningen i socialförsäkringsbalken och delar av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Utredningens två huvudsyften har varit att statens kostnader för personlig assistans inte får bli högre än de är idag och att insatserna inom LSS ska bli bättre anpassade för dem som behöver insatserna. Utredningen föreslår en ny lag om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning. Lagen ska även i framtiden förkortas LSS. Den nya lagen om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning föreslås träda i kraft den 1 januari 2022.

Utredningen föreslår en ny LSS-insats *Personlig service och boendestöd*. Den som inte bor i gruppboende eller serviceboende, men har behov av stöd i vardagen, ska ha rätt till insatsen. Det kan innebära praktisk hjälp i hemmet, motivationsåtgärder, ledsagning, stöd vid föräldraskap och annat motsvarande stöd som den enskilde har behov av. Även den som bor i gruppboende eller serviceboende kan ha rätt till sådant stöd. Det beror på om det stöd som finns i bostaden bedöms vara tillräckligt eller inte.

Utredningen föreslår en ny LSS-insats *Personlig service och boendestöd*. Den som inte bor i gruppboende eller serviceboende, men har behov av stöd i vardagen, ska ha rätt till insatsen. Det kan innebära praktisk hjälp i hemmet, motivationsåtgärder, ledsagning, stöd vid föräldraskap och annat motsvarande stöd som den enskilde har behov av. Även den som bor i gruppboende eller serviceboende kan ha rätt till sådant stöd. Det beror på om det stöd som finns i bostaden bedöms vara tillräckligt eller inte.

Vidare föreslår utredningen bland annat också:

- att staten ska ha hela ansvaret för insatsen personlig assistans
- att ledsagarservice ska bli en del av insatsen personlig service och boendestöd
- att samma tre grupper som ingår i LSS så kallade personkrets ska finnas kvar

Socialdepartementet har skickat ärendet på remiss till Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Östermalms stadsdelsnämnd och kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor.

Stadsledningskontoret anser att det är bra att det tillkommer ytterligare insatser i LSS vilket ökar flexibiliteten och bättre tar hänsyn till de skillnader som finns inom målgruppen i LSS tre personkretsar, men ställer sig frågande till föreslagen förändring rörande personlig assistans med ett statligt huvudmannaskap och kommunal finansiering för de 20 första timmarna.

Arbetsmarknadsnämnden vill understryka utredningens resonemang om vikten av väl fungerande övergångar mellan gymnasiesärskola och arbete, liksom mellan daglig verksamhet och arbete.

Socialnämnden är positiv till en modernisering av lagen men ställer sig tveksam till att den nya lagen ska träda i kraft redan 1 januari 2022.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd ser en risk att det kan uppkomma nya svårigheter i bedömningen av vilka personer som har behov av personlig assistans och den nya föreslagna insatsen förebyggande pedagogiskt stöd.

Skärholmens stadsdelsnämnd vill poängtera den omställning det kommer innebära att förändra och starta upp nya insatser som delvis kommer beröra målgrupper kommunen tidigare inte haft ansvar för.

Östermalms stadsdelsnämnd efterfrågar tydliga avgränsningar i lagen för att förhindra framtida resurskrävande tolkningar och utredningar som inte är till gagn för den enskilde.

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor vill poängtera att det är viktigt att en lag inte får medföra att de grupper som har rätt till stöd begränsas ytterligare, och/eller att olika grupper av personer med funktionsnedsättningar ställs mot varandra.

Mina synpunkter

LSS, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, har haft stor betydelse för möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att kunna leva som andra. Lagen har funnits i över 25 år och det finns skäl att se över den. Samtidigt får inte en översyn leda till att förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning försämrats.

LSS-utredningen har skickats på remiss med instruktionen att remissinstanserna ska beakta innehållet i Januariavtalet och det faktum att flertalet förändringar av den personliga assistansen som utredningen föreslår inte kommer att genomföras.

Jag välkomnar att de förslag till förändringar av den personliga assistansen som ådragit sig mest kritik, nämligen begränsningar i rätten till assistans för barn och för personer med omfattande funktionsnedsättningar, inte genomförs.

Utredningen föreslår att ansvaret för personlig assistans, som idag är delat mellan kommunerna och staten, överförs till Försäkringskassan. Det delade ansvaret har lett till oklarheter och att enskilda fallit mellan stolarna, ibland med mycket olyckliga konsekvenser.

Jag instämmer dock inte alls med förslaget om att kommunerna likväl ska fortsätta ha kostnadsansvaret för den delen av assistansen som understiger 20 timmar, trots att insatserna alltså skulle beslutas av Försäkringskassan. Som stadsledningskontoret påpekar avviker förslaget från den gängse ordningen i välfärdsstaten. Uppdelningen innebär risk för kostnadsökningar samt för viss överföring av kostnader till kommunen.

Istället skulle frågan om personlig assistans behöva utredas igen. När nu utredningens förslag inte genomförs, så betyder det att de förändringar i domstols- och myndighetspraxis, som de senaste åren lett till att rätten till assistans blivit urholkad, ligger kvar. Ändrad praxis kring personkretstillhörighet, och då framför allt personkrets 3, har även inneburit att allt färre omfattas av lagen. Denna fråga bör ingå i en ny utredning.

Lagstiftningen har visserligen förändrats när det gäller de direkt livsavgörande behoven andning och sondmatning men det finns exempelvis många komplicerade frågor kring gränssnittet mellan personlig assistans och hälso- och sjukvård som skulle behöva utredas ytterligare. Som företrädare för brukarorganisationerna har framfört så utgår inte regelverket idag från individens behov.

Det finns dock delar av LSS-utredningen som är väl värda att genomföra. Det gäller inte minst den nya insatsen personlig service och boendestöd. Det finns ett intresse bland många i LSS målgrupp att kunna bo i en vanlig boendemiljö, istället för som idag ofta i gruppboende. Stärkt boendestöd i ordinarie boende gör det också möjligt att möta det stora ej tillgodosedda behov som idag finns av bostäder för personer med funktionsnedsättning, och skulle potentiellt kunna vara samhällsekonomiskt fördelaktigt jämfört med bostad med särskild service. Det är dock viktigt att följa kostnaden för den nya insatsen.

Jag välkomnar också förslaget om att insatsen korttidstillsyn ska benämnas förlängd utbildning i fritidshem och att dess koppling till skolans verksamhet lyfts fram.

LSS omfattar personer med omfattande men olika behov. Somliga är i behov av insatser dygnet runt. Andra kan med rätt stöd delta i det ordinarie arbets- och samhällslivet. Ledsagarservice har enligt praxis utvecklats till en tämligen begränsad insats som inte möjliggör deltagande fullt ut i arbets- och samhällsliv. Det finns också oklarheter och olikheter när det gäller ledsagares omkostnader.

Utredningens förslag är att insatsen ska uppgå i den nya insatsen personlig service och boendestöd. Jag ställer mig positiv till detta, under förutsättning att insatsen blir så anpassad och flexibel som utredaren föreslår.

Jag saknar dock fortfarande perspektivet att det finns personer som tillhör LSS målgrupp som med rätt stöd kan delta i det ordinarie arbetslivet, exempelvis vissa personer med förvärvat synskada. De faller nu emellan det begränsade stöd som Arbetsförmedlingen erbjuder, och insatser inom LSS som är inriktade på den dagliga livsföringen, ett begrepp som utredningen själv konstaterar har kommit att ges en snäv tillämpning på hushållet och privatlivet. Att kunna leva som andra innebär att även kunna delta i arbets- och samhällsliv.

Jag vill i det sammanhanget också peka på något som flera funktionsrättsorganisationer har tagit upp, nämligen att 65-årsgränsen för rätten till LSS-insatser inte har hängit med det faktum att arbetslivet har förlängts och pensionsåldern höjts. När synen på vem som är "äldre" i samhället förändras bör det gälla även denna grupp.

För insatsen kontaktperson föreslås att den ska kunna ske i grupp, med brukarens samtycke. Jag har mött en oro hos brukare att detta utgör början på en förändring där verksamhet i grupp blir betraktad som norm. Jag vill därför understryka att just samtycke måste vara en absolut förutsättning. Jag vill också anföra att regeringen bör överväga hur fler kontaktpersoner kan rekryteras.

Rätt använd har välfärdsteknik stora möjligheter att stärka den enskildes frihet och integritet, och samtidigt leda till att skattepengar används mer effektivt. Jag är därför positiv till större möjligheter för brukaren att välja ett tekniskt hjälpmedel. Jag vill dock lyfta fram vad kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor framför i sitt yttrande om vikten av att inte undervärdera den personliga och mänskliga kontakten.

Jag är positiv till att möjligheten att ge habiliteringsersättning till deltagare i daglig verksamhet, något som Stockholms stad gör sedan länge, ska ges uttryckligt lagstöd. Jag anser att regeringen bör överväga att göra habiliteringsersättningen mer likvärdig över landet.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Stockholm den 4 november 2020

JAN JÖNSSON

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen – betänkande av LSS-utredningen (SOU 2018:88)

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet Clara Lindblom (V) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Att avslå förslaget
2. Att därutöver utöver anföra

Den LSS-utredning är ett misslyckande som inte respekterar lagens intentioner.

För Vänsterpartiet är det en självklarhet att alla människor ska kunna leva fullvärdiga liv. Vi kommer att agera för att utredningen nu läggs i papperskorgen och att de lagändringar som behövs för att säkra människors lika värde kommer till stånd.

Personlig assistans har förbättrat livskvaliteten enormt för många och är en av de viktigaste jämlikhetsreformerna i Sveriges historia. Vi kommer aldrig att acceptera något annat än att lagens grundintention erkänns, med fokus på lika rätt och full delaktighet i samhället för alla dem som behöver assistans.

Cirka 2000 människor har fått assistansen indragen under de senaste åren, men den aktuella LSS-utredningen har ingen lösning på det. Den föreslår bland annat att barn under 16

år inte ska få någon assistans överhuvudtaget utan istället punktinsatser via kommunen. Människor med intellektuella funktionshinder, som tex autism, förlorar också assistansen.

Utredningens förslag är oacceptabla och riskerar att radera LSS som reform. Många familjer med funktionshindrade barn kommer inte att orka när barnen inte får sina rättigheter tillgodosedda.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden Jan Valeskog och Kadir Kasirga (båda S) enligt följande.

LSS-utredningen är omfattande och heltäckande vilket innebär att olika områden som rör livets olika skeenden fångas upp. Vi anser att alla oavsett funktionsförmåga ska ha rätt till integritet, självbestämmande och möjlighet att kunna delta på lika villkor i samhällets gemenskap. Vi välkomnar alla förslag som syftar till att identifiera och avlägsna hinder som motverkar att alla får jämlika levnadsvillkor.

Utöver de synpunkter som framförs av ansvarigt borgarråd vill vi framföra följande.

Utgångspunkten för en ny lagstiftning måste vara att de insatser och det stöd som ges ska anpassas individuellt efter den enskildes behov och stärker den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv. Samtidigt som den enskildes rättigheter ska stärkas behöver arbetsvillkoren och arbetsmiljön stärkas för alla som arbetar med att ge stöd och service. Vi finner att utredningen på ett bra sätt har tillgodosett detta bland annat genom att man föreslår att krav ska ställas på assistansanordnare att följa villkoren i centrala kollektivavtal.

Regeringen tillsatte år 2018 en utredning med syfte att göra en översyn av yrket personlig assistent. Utredningen *Översyn av yrket personlig assistent (SOU 2020:01)* är klar och har identifierat ett antal områden som behövs för att säkerställa goda arbetsförhållanden för personliga assistenter och samtidigt trygga assistansanvändarnas självbestämmande. Det handlar om att ge tryggare anställningsvillkor, utveckla arbetsmiljöarbetet och minska osäkerheten om arbetsuppgifter. Vi finner att förslagen harmoniserar väl med LSS-utredningens intentioner om trygghet, kvalitet och likvärdighet i insatserna.

Kommunerna, regionerna och staten behöver vässa sitt arbete för att målsättningarna i funktionshinderpolitiken ska uppnås. De brister som idag råder behöver mötas och lösas. Några av bristerna kan med enkla medel fixas och skulle leda till att fler steg tas närmare målen.

Rätten till arbete är grundläggande. Samhället ska göra sitt yttersta för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i arbetslivet. Därför är det alarmerande att utredningen skriver att: *"... flera studier pekar på att personer som gått i särskola stängs ute från arbetsmarknaden, och när de med automatik får plats i daglig verksamhet så blir de inte prioriterade av Arbetsförmedlingen."* Arbetsförmedlingen måste börja prioritera personer med funktionsnedsättning och säkerställa att varje enskilds kompetens tas tillvara. Till sitt förfogande har Arbetsförmedlingen flera åtgärder att sätta in för att stötta fler ut i arbete och sysselsättning. Varje individ måste ha rätt till en kartläggning med tydliga målsättningar. Men det är också viktigt att, som arbetsmarknadsförvaltningen skriver, kartläggningarna görs återkommande eftersom individers mående, kunskaper och liv förändras genom åren.

Vi delar de synpunkter som kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor framför kring vikten av att insatser som beviljas enligt LSS till personer med omfattande funktionsnedsättning måste ta hänsyn till att varje individ är unik. Det innebär att det måste finnas utrymme för tolkningar och tillämpningar som kan anpassas till den enskildes faktiska behov.

Stockholm har under många år haft ett stort underskott av bostäder med särskild service enligt LSS och SoL. Bristen på lämpliga boenden gör att staden tvingas köpa platser utanför stadens verksamheter, något som både är negativt för stockholmare som behöver lämna orten där de växt upp och för stadens ekonomi. Ansvaret för att få fram bostäder ligger på kommunerna och här har Stockholm ett ansvar ta. Fler åtgärder behöver sättas för att öka tillgången till bostäder. Därför har vi socialdemokrater föreslagit att staden inför en stadsövergripande beställarfunktion för på ett bättre sätt planera och möta behoven av

boenden. Staten bör överväga att sätta in flera sanktioner gentemot de kommuner som inte lever upp till sina åtaganden.

Slutligen framgår det att om utredningens förslag skulle realiseras kommer kommunernas kostnader att öka markant. Det är av stor vikt att staten kompenserar kommunen för alla kostnader eftersom det är en kostnadsförskjutning som sker.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av Rashid Mohammed (V) och Lisa Palm (Fi) med hänvisning till Vänsterpartiets reservation i borgarrådsberedningen.

Särskilt uttalande gjordes av Jan Valeskog, Karin Gustafsson och Catharina Piazzolla (alla S) med hänvisning till Socialdemokraternas särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Regeringen beslutade den 26 maj 2016 att uppdra åt en särskild utredare att se över assistansersättningen i socialförsäkringsbalken och delar av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Utredningens två huvudsyften har varit att statens kostnader för personlig assistans inte får bli högre än de är idag och att insatserna inom LSS ska bli bättre anpassade för dem som behöver insatserna. Utredningens förslår en ny lag om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning. Lagen ska även i framtiden förkortas LSS. Den nya lagen om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning föreslås träda i kraft den 1 januari 2022.

Utredningen föreslår en ny LSS-insats *Personlig service och boendestöd*. Den som inte bor i gruppboende eller serviceboende, men har behov av stöd i vardagen, ska ha rätt till insatsen. Det kan innebära praktisk hjälp i hemmet, motivationsåtgärder, ledsagning, stöd vid föräldraskap och annat motsvarande stöd som den enskilde har behov av. Även den som bor i gruppboende eller serviceboende kan ha rätt till sådant stöd. Det beror på om det stöd som finns i bostaden bedöms vara tillräckligt eller inte.

Vidare föreslår utredningen bland annat också:

- att staten ska ha hela ansvaret för insatsen personlig assistans
- att ledsagarservice ska bli en del av insatsen personlig service och boendestöd
- att samma tre grupper som ingår i LSS så kallade personkrets ska finnas kvar

Socialdepartementet har skickat ärendet på remiss till Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Östermalms stadsdelsnämnd och kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 24 augusti 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret ser positivt på att lagstiftningen ses över och att lagen moderniseras. Staden ställer sig positiv till flera av utredningens förslag som ligger i linje med kommunfullmäktiges mål om att *i Stockholm får människor i behov av stöd insatser i tid präglade av hög kvalitet, evidens och rättssäkerhet*.

Förslag till ny insats

Stadsledningskontoret ser till stor del positivt på föreslagen ny insats *personlig service och boendestöd*, vilken bidrar till en ökad flexibilitet inom LSS. Den nya insatsen bedöms kunna bidra till en ökad möjlighet för personer som har ett stort stödbehov men som inte behöver ha tillgång till personal dygnet runt att få ett mer flexibelt utformat stöd där allt stöd ingår i samma insats.

Stadsledningskontoret vill dock särskilt framhålla att ledsagarservice bör kvarstå som en självständig insats. Skulle insatsen ledsagarservice ersättas av insatsen personlig service och boendestöd som föreslås i utredningen finns risk att den viktiga ledsagningen får en minskad tydlighet i den enskildes rätt och att den blir mindre förutsägbar i ett sammantaget biståndsbeslut som avser personlig service och boendestöd.

Stadsledningskontoret menar att den nya insats som föreslås med stor sannolikhet kan komma att bli mer kostsam för kommunerna. Insatser i form av boendestöd och hemtjänst prövas idag utifrån en skälig levnadsnivå samt om behovet kan tillgodoses på annat sätt. Beslut om personlig service och boendestöd kommer sannolikt att bli mer omfattande när bedömningarna utgår från goda levnadsvillkor samt att behovet ska vara faktiskt tillgodosett. Kostnaderna för den nya insatsen behöver följas noga och stadsledningskontoret förväntar sig kompensation till kommunerna vid ett utvidgat uppdrag.

Det är av stor vikt att direktiven för bedömningen av insatserna blir tydliga, vilka kriterier som gäller så att kommunerna bedömer insatserna likvärdigt. Stora informations- och utbildningsinsatser måste genomföras i samband med att denna nya insats införs. Gränsdragningen mellan nuvarande insatser och den nya insatsen måste vara tydlig.

Föreslagna förändringar i nuvarande insatser

Stadsledningskontoret ser positivt på att *avlösarservice i hemmet* ändras namn till att bara kallas för *avlösarservice*, det blir då tydligare att insatsen inte bara ska utföras i hemmet. Insatsen görs mer flexibel och föräldrarna kan till exempel ägna sig åt familjens övriga barn utan att barnet med funktionsnedsättning är hemma.

Avlösning kan vara en förutsättning för att föräldrar till barn med funktionsnedsättning ska kunna koppla av och ägna sig åt aktivitet som barnet inte deltar i, samtidigt som den enskilde ges möjlighet att genomföra aktiviteter tillsammans med avlösaren.

För insatsen *kontaktperson* föreslås att insatsen även ska kunna innehålla aktiviteter i grupp. Stadsledningskontoret ser positivt på detta då det är generellt mindre vanligt bland personer med funktionsnedsättning att umgås med andra och att gruppaktiviteter skulle kunna bidra till ett större kontaktnät och fler nära vänner. Valmöjligheten att träffa sin kontaktperson ensam eller i grupp är dock av stor vikt då det gör stödet mer flexibelt. Stadsledningskontoret anser att det är av stor vikt att se över kontaktpersoners uppdrag och kompetens.

Stadsledningskontoret ser positivt på en ny utredning gällande *daglig verksamhet*. Det är viktigt att kartlägga förhållandet mellan daglig verksamhet, arbete och studier och det är central att de som vill arbeta ska få stöd och möjligheter till det. De som står långt bort från arbetsmarknaden ska ges möjlighet att utvecklas efter sin förmåga, vilket kan leda till att fler kan gå från daglig verksamhet till en vanlig anställning, eller att både studera och ha daglig verksamhet. Stadsledningskontoret anser att det är av stor vikt att samverka mellan olika sektorer i samhället ökar, lagtexten kan med fördel vara tydligare när det gäller denna samverkan. Vidare behöver daglig verksamhet utvecklas i syfte att på sikt kunna leda till anställning med lönebidrag, exempelvis så fungerar praktikplatser på ordinarie arbetsplatser bra i det hänseendet.

Stadsledningskontoret ser positivt på att när någon beviljas daglig verksamhet ska personen ha rätt att få en individuell kartläggning, och att den dagliga verksamheten anpassas och utformas utifrån personens behov, stadsledningskontoret vill dock påpeka att det är av stor vikt att verkställigheten av beslut inte tar längre tid på grund av den individuella kartläggningen.

Föreslagna förändringar i assistansersättningen

Stadsledningskontoret ser både för- och nackdelar med att ansvaret för personlig assistans ligger på en huvudman, i utredningens förslag staten. Det finns många nackdelar med dagens

ansvarsfördelning. Kommunen ska följa upp vilka som omfattas av LSS och vilka deras behov av stöd och service. Det försvåras genom att en stor del av assistansen är statlig och ligger vid sidan av kommunens verksamhet. Kommunens möjligheter till överblick och möjlighet att tillhandahålla bra insatser minskar.

En fördel med ett statligt huvudmannaskap är att det ger ökade möjligheter för likvärdiga beslut över landet, vilket skapar ökad förutsägbarhet och rättssäkerhet för de personer som har behov av stödet. Kommunen och staten kan idag göra helt olika bedömningar när det gäller en persons rätt till personlig assistans respektive assistansersättning. Bedömningarna framstår då inte som rättssäkra samtidigt som de har mycket stor betydelse för enskilda. De olika utfallen kan skapa oro hos de sökande och misstro mot systemet. Den totala kostnaden borde minska då insatsen bara utreds av en myndighet.

Stadsledningskontoret ser dock att det finns risk för att kostnader förs över till kommunen med det nya förslaget, eftersom kommunen även fortsatt föreslås betala för de 20 första timmarna i samtliga assistansbeslut. Stadsledningskontoret menar att detta är en olämplig uppdelning av ansvaret för beslutsfattande respektive kostnad för den beslutade insatsen. En sådan uppdelning avviker från vad som är gängse beträffande förvaltning. Uppdelningen innebär risk för kostnadsökningar samt för viss överföring av kostnader till kommunen. Dessa risker anser stadsledningskontoret vara större, än risk för att kostnader förs över från kommun till stat som utredningen framfört.

Vidare finns idag också en möjlighet för kommunen att retroaktivt få tillbaka pengar för den assistans som kommunen beviljat i olika situationer. Vid förändrat huvudmannaskap och i avvaktan på Försäkringskassans beslut finns det en risk att kommunen behöver bevilja andra insatser enligt Socialtjänstlagen och LSS utan att få ersättning för detta. Utredningen anser inte någon handläggningstid eller annat sätt att begränsa kommunens ansvar i denna del vilket bör förtydligas.

Stadsledningskontoret ser positivt på utredningens förslag att schablonersättningen för personlig assistans ska kompensera för sjuklönekostnader, att kommunerna inte ska betala sjuklön för personliga assistenter som inte är anställda av kommunen. Det är följdriktigt att den som har arbetsmiljöansvaret även hanterar sjuklönekostnader.

När det gäller själva uppföljningen av utförande av insatsen anser stadsledningskontoret att det är nödvändigt att det skapas förutsättningar för att göra uppföljning i dessa situationer. Det är inte tillräckligt med IVO:s tillsyn när det gäller brister i utförandet i enskilda ärenden. Ansvar och möjligheter i lagstiftningen behöver tydliggöras och förstärkas för att höja säkerheten för enskilda personer. Den statliga uppföljningen genom IVO har visat sig svår att genomföra på verksamhetsnivå i den dagliga verksamheten. Erfarenheten visar att det finns brister och missförhållanden som drabbar enskilda personer. Det behövs bestämmelser i lagstiftningen som gör att man kommer till rätta med detta.

Samordning inom EU

Stadsledningskontoret anser att utredningens bedömningar rörande EU-rätten behöver utredas vidare. Det är viktigt inte minst för att minska osäkerheten inom rättsområdet. Vidare föranleder utredningens förslag och bedömningar behov av ytterligare utredning vad gäller både de ekonomiska konsekvenserna och möjligheterna till nödvändig uppföljning. Stadsledningskontoret ser positivt på att Försäkringskassan ska ansvara för att sköta kostnadsdelen för kommunernas räkning.

Lagens disposition

Stadsledningskontoret ser positivt på kapitelindelning av den nya lagen. Däremot menar stadsledningskontoret att vissa av underrubrikerna behöver tas bort. Det gäller framförallt uppdelningen i underrubriker, såsom stöd i hemmet, gemenskap och sysselsättning vilket kan leda till oönskade inskränkningar vid bedömning av rätt till, exempelvis ledsagare och kontaktperson. Uppdelningen i underrubriker riskerar leda till tillämpningsproblem.

Sammanfattningsvis är förvaltningen positiv till en modernisering av lagen. Det är bra att det tillkommer ytterligare insatser i LSS vilket ökar flexibiliteten och bättre tar hänsyn till de skillnader som finns inom målgruppen i LSS tre personkretsar. Förslagen förändring rörande personlig assistans med ett statligt huvudmannaskap och kommunal finansiering för de 20 första timmarna ställer stadsledningskontoret sig dock frågande till. Stadsledningskontoret vill slutligen lyfta fram att det kommer att krävas mycket förberedelser inför att den nya lagen

träder i kraft och att det är en kort omställningstid då lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2022.

Arbetsmarknadsnämnden

Arbetsmarknadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 september 2020 följande.

Arbetsmarknadsnämnden beslutade att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande över remissen.

Reservation anfördes av Rashid Mohammed m.fl. (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Karin Ernlund (C), Andrea Hedin m.fl. (M), Johan Hjelm (L), samt Magnus Runsten (MP), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Salar Rashid m.fl. (S), *bilaga 1*.

Ersätтарыttrande gjordes av Ofelia Namazova Venneman (KD) som instämde i det särskilda uttalandet av (C), (M), (L) och (MP).

Arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 10 september 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Arbetsmarknadsförvaltningen anser att utredningen, ur ett arbetsmarknads- och sysselsättningsperspektiv, lyfter viktiga frågor och förvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag inom området. Förvaltningen vill särskilt understryka några frågor som särskilt angelägna, men också lyfta ett par frågor där utredningen kunnat vara tydligare.

Arbetsmarknadsförvaltningen anser generellt att det är viktigt att se över befintlig lagstiftning i syfte att personer inom LSS ska få möjlighet till delaktighet, och kunna ta del av studier och arbete. Det finns idag en stor risk för inlåsningseffekter för målgruppen. Dels i övergång från gymnasiesärskola till daglig verksamhet, som idag till stor del sker per automatik. Vidare även i övergång från daglig verksamhet till arbete, vilket idag inte sker i någon större utsträckning. En viktig fråga i sammanhanget är att den enskildes försörjning behöver vara tryggad på ett sätt som bidrar till att personer vågar pröva en anställning. Möjlighet att testa sin förmåga och sedan komma tillbaka till trygghetssystemen om det inte fungerar behöver finnas för att uppmuntra fler att pröva ett arbete.

Arbetsmarknadsförvaltningen vill även understryka att det krävs kompetensutveckling för handläggare och personal som arbetar direkt med målgruppen, för att säkerställa att målgruppens kompetens och förmågor identifieras och att fokus inte ligger på hinder.

Ansvarsfördelning mellan stat och kommun behöver vara tydlig, strukturer finnas och resurser styras för att ge likvärdiga möjligheter, och för att undvika att personer hamnar mellan stolarna. Arbetsförmedlingen har ett huvudsakligt uppdrag att genomföra arbetsmarknadspolitiken, men kommunen är en viktig samarbetspart vilket utredningen också lyfter fram.

Daglig verksamhet

Daglig verksamhet är den insats som flest beviljas inom LSS. Utredningen visar att de personer som avslutar gymnasiesärskolan inte prioriteras av Arbetsförmedlingen utan till stor del hänvisas direkt till daglig verksamhet. Om en kartläggning inför val av daglig verksamhet inte görs, utan personen hänvisas utan mål att komma vidare till studier, arbete eller att pröva andra insatser, är risken för inlåsning markant. Den dagliga verksamheten ska syfta till att

främja den personliga utvecklingen och delaktigheten i samhället med målet att utveckla deltagarens möjlighet till arbete.

Arbetsmarknadsförvaltningen menar att det idag saknas tillräckliga incitament för daglig verksamhet att stödja människor vidare ut i arbete eller studier. Det skulle därför vara önskvärt att vid upphandling av daglig verksamhet inkludera målsättningar om arbete eller studier, så att progression uppmuntras och premieras.

Daglig verksamhet är för många en stor trygghet. För vissa inom målgruppen LSS kan tryggheten vara avgörande. En möjlighet att ha kvar sin dagliga verksamhet och samtidigt pröva på att studera eller arbeta skulle för individen kunna öka möjligheterna till arbete på sikt. Genom att kombinera studier och daglig verksamhet kan möjlighet ges att hålla fast vid trygghet och sammanhang samtidigt som möjlighet ges till utveckling genom arbete och studier. Det skulle visa på möjligheter för individen och motverka den inlåsningseffekt i daglig verksamhet som utredningen identifierar.

I vissa fall kan anhörigas oro också bidra som ett hinder för att prova arbete och studier, då befintligt sammanhang kan upplevas fungera bra och att det därmed kan upplevas som mer uppslitande att prova något nytt. Det kan här finnas behov av särskilt expertstöd som kan stötta personen att få tillgång till de möjligheter och insatser den kan behöva. Då det är en tyst målgrupp kan stödstrukturer som kan stötta dem att identifiera sina önskemål och ge stöd i att nå dem vara nödvändigt.

Arbetsmarknadsförvaltningen är positiv till utredningens förslag att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att i samarbete med Myndigheten för delaktighet ta fram kunskapsunderlag för hur den dagliga verksamheten kan utformas så att de som står längst från arbetsmarknaden får ökade möjligheter att förvärva och bibehålla sina förmågor och till delaktighet i samhället. Förvaltningen vill dock tillägga att kommunerna, utifrån sin viktiga roll, bör inkluderas i framtagandet av kunskapsmaterialet.

Individuell bedömning

Arbetsmarknadsförvaltningen tillstyrker förslaget om att den enskilde inom ramen för insatsen daglig verksamhet ska ha rätt till inledande kartläggning för att fastställa hur insatsen bäst kan anpassas och utformas utifrån de individuella behoven. Förvaltningen vill poängtera att det är viktigt att kartläggningen fokuserar på kompetens, kunskaper och förmågor samt inkluderar en plan för att gå, eller återgå, till arbete och studier.

Det är viktigt i sammanhanget att kartläggningar görs återkommande då människor kan befinna sig i nya situationer genom utveckling, ny kunskap, nya önskemål, sämre eller bättre mående, etc. Kartläggning kan komma att påverkas av den handläggaren som genomför den, vilket innebär att kunskap och kompetens hos personal är av största vikt. Kartläggningen kan även komma att påverkas av den egna kommunens möjligheter och resurser, då det är svårt att identifiera möjligheter som är svåra att realisera. Det är därför viktigt att en kartläggning omprövas regelbundet utifrån befintliga alternativ och möjligheter.

Arbetsmarknadsförvaltningen anser att det är ett problem att individer som kommer från gymnasiesärskolan inte prioriteras av Arbetsförmedlingen utan ganska snabbt bedöms sakna arbetsförmåga. Förvaltningen anser därmed att det bör säkerställas att det ska ske en individuell bedömning med fokus på kompetens, färdigheter och möjliga steg framåt för att förhindra att personer som avslutar gymnasiesärskolan automatiskt bedöms sakna arbetsförmåga.

Arbete och studier

Utredningen lyfter den utmaning som finns kring övergång till arbete och studier, framförallt från daglig verksamhet men också från gymnasiesärskolan. Arbetsmarknadsförvaltningen bekräftar den bilden. En rapport från Socialstyrelsen (2019) visar att det är få personer som går från daglig verksamhet till arbete eller studier. En analys över tid visar att av de 33 800 som hade daglig verksamhet 2014 gick endast 0,2 procent över till ett lönearbete som varade minst två år. Lika som att bara 6,6 % av eleverna från gymnasiesärskolan är i studier på

Komvux eller folkhögskola. 24 % saknade identifierbar sysselsättning, men skulle möjligen vara i behov av studier för att komma närmare arbetsmarknaden i någon form.

Många personer med hög kognitiv förmåga finns idag i daglig verksamhet, dessa skulle kunna delta i en utbildning anpassad utifrån individens behov. Komvux har här en viktig roll som utredningen skulle ha kunnat lyfta tydligare. Det skulle också ligga i linje med den lagändring som trädde i kraft 1 juli 2020 där Särvux upphörde som egen skolform i syfte att möjliggöra för elever från särvux att läsa kurser inom övriga Komvux. Många har en kognitiv förmåga, men många påbörjar ändå inte studier inom vuxenutbildning. Här kan det vara nödvändigt att se över hur utbildningen kan anpassas för denna målgrupp.

I samma lagändring fanns också en förändring av målet för Komvux som talar om Komvux som en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen och en viktig grund för elevernas fortsatta utbildning. I och med att tidigare särvux, numera Komvux som särskild utbildning, omfattas av samma målformuleringar som övriga delar av Komvux stärks det faktum att även elever inom särskild utbildning ska ha fokus på arbetslivet. Detta går väl i linje med utredningens resonemang. I utredningen lyfts ökade möjligheter till studier och att insatser inom LSS ska utformas så att studier underlättas. Detta anser arbetsmarknadsförvaltningen vara mycket viktigt.

Arbetsmarknadsförvaltningen vill framförallt understryka utredningens resonemang om vikten av väl fungerande övergångar mellan gymnasiesärskola och arbete, liksom mellan daglig verksamhet och arbete, och att dessa övergångar behöver stärkas. Idag fastnar många i hemmasittande eller hänvisas till daglig verksamhet direkt efter skolan utan vidare kartläggning och stöd. Incitament för återgång i arbete eller studier måste stärkas och inlåsningseffekter måste identifieras och tas bort.

Inom Stockholms stad skulle Jobbtorg Stockholm vara en lämplig aktör att ytterligare stötta vid övergången mellan gymnasiesärskola och arbetsliv för att minimera hemmasittande och för att minska antalet personer som direkt hänvisas till daglig verksamhet. Många av de personer inom daglig verksamhet som står nära arbetsmarknaden liknar den målgrupp som Jobbtorg Stockholm möter. Stödbehovet är liknande och Jobbtorg Stockholm arbetar med den för målgruppen beprövande metoden Supported Employment.

Målgruppen

Att underlätta och ge stöd så att övergång mellan skola, vidare utbildning och arbete blir så bra och smidig som möjligt är särskilt viktigt då gruppen inom LSS har förskjutits till yngre åldrar, 2017 var 51 % av deltagarna yngre än 35 år. Om personer inte får rätt stöd och anpassade insatser finns stora risker för en inlåsning och på sikt ett permanent utanförskap. Det är viktigt att ansvar tydliggörs så att personer inte saknar rätt stöd eller faller mellan stolarna.

Utifrån ett jämställdhetsperspektiv konstaterar utredningen att det finns skillnader mellan kvinnor och män, då bland annat fler män återfinns inom daglig verksamhet. Diagnoser kan ta sig olika uttryck hos kvinnor och män, men det framkommer även att fler män faller inom ramarna för de personkretsar som erbjuds daglig verksamhet. Det är då viktigt med höjd kompetens, återkommande översyn och att identifiera skillnader mellan kvinnor och män, så att alla får ett likvärdigt stöd utifrån sina förutsättningar.

Habiliteringsersättning

Arbetsmarknadsförvaltningen är positiv till utredningens förslag att det ska framgå av lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter att kommuner i syfte att uppmuntra till närvaro, utan föregående individuell behovsprövning, får utbetala habiliteringsersättning till den som deltar i daglig verksamhet enligt LSS. Ersättningen är viktig utifrån att det nationella målet för funktionshinderpolitiken, som är att uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Inom daglig verksamhet deltar många med stort engagemang och utefter sin förmåga, det är då viktigt att detta även innebär en ersättning.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 september 2020 följande.

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar till kommunstyrelsen på remiss om LSS-utredningen.

Reservation anfördes av Alexandra Mattsson Åkerström och Jackie Nylander (båda V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Karin Gustafsson m.fl. (S), *bilaga 1*.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 27 augusti 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på kapitelindelning av den nya lagen. Däremot menar förvaltningen att uppdelningen gällande insatser så som ledsagarservice och kontaktperson i form av underrubrikerna stöd i hemmet, gemenskap och sysselsättning riskerar att leda till tillämpningsproblem. Förvaltningen anser att dessa rubriker bör tas bort.

Nya insatser i LSS

Förvaltningen ser i huvudsak positivt på de nya insatser samt de förändringar som föreslås i utredningen. De nya insatser som föreslås bidrar till att flexibiliteten i LSS ökar vilket kan möjliggöra att stödet bättre kan anpassas individuellt utifrån den enskildes behov. Både insatsen personlig service och boendestöd samt insatsen förebyggande pedagogiskt stöd bidrar till att personer som inte önskar bo i en bostad med särskild service alternativt inte har behov av tillgång till personal dygnet runt ges möjlighet att få stöd i ordinärt boende med stöd av LSS. Idag är dessa personer ofta hänvisade till en kombination av olika insatser enligt socialtjänstlagen och LSS. Anhöriga får även ofta ta ett stort ansvar.

Utifrån de ändringar som gjorts med anledning av januariavtalet anser förvaltningen att kriterierna för de nya insatserna behöver förtydligas så att det tydligt framgår vilka målgrupper som kan ha rätt till dessa. Förvaltningen vill lyfta att insatsen förebyggande pedagogiskt stöd även skulle kunna bli aktuell för personer som inte har behov av ingående kunskaper (det så kallade femte behovet) men som trots detta har ett stort tillsynsbehov och därmed har behov av tillgång till personal dygnet runt. Förvaltningen ser dock att de nya insatser som föreslås kan komma att bli mer kostsamma för kommunerna. Insatser i form av boendestöd och hemtjänst prövas idag utifrån en skälig levnadsnivå samt om behovet kan tillgodoses på annat sätt. Beslut om personlig service och boendestöd kommer sannolikt att bli mer omfattande när bedömningarna utgår från goda levnadsvillkor samt att behovet ska vara faktiskt tillgodosett. Även insatserna förebyggande pedagogiskt stöd samt personligt stöd för barn kan komma att bli mer kostsamma för kommunerna, dels utifrån omfattning, dels utifrån att timpriset sannolikt kommer att vara högre än timpriset för assistans.

Av utredningen framgår att även den som bor i en bostad med särskild service ska kunna beviljas insatsen personlig service om behovet faktiskt inte tillgodoses endast av personalen i bostaden. Förvaltningen anser dock att det behöver tydliggöras att stödet för den som bor i en bostad med särskild service i första hand ska tillgodoses genom personalen på gruppboenden eller servicebostaden. I annat fall kan det uppstå tillämpningsproblem samt oklarheter om boendets ansvar som kan leda till att den enskilde får en sämre situation i boendet. Den oklara gränsdragningen kan även leda till högre kostnader för kommunerna.

Förvaltningen ser positivt på att insatsen personlig service och boendestöd även kan innebära stöd för föräldrar och barn vilket bidrar till att underlätta för familjer att få en fungerande vardag.

Barn och familjer

Det är bra att insatsen avlösarservice i hemmet byter namn till endast avlösarservice. Förslaget innebär en större flexibilitet för anhöriga och möjliggör för dem att få avkoppling i hemmet samtidigt som den enskilde ges möjlighet att genomföra aktiviteter tillsammans med avlösaren. Detta är positivt ur ett barnperspektiv eftersom att det möjliggör för syskon till barn med funktionsnedsättning att få egen tid tillsammans med sina föräldrar i hemmet. Detta är särskilt positivt för familjer med ensamstående föräldrar där det inte finns möjlighet att dela föräldraansvaret med en partner.

Utredningen föreslår att insatsen korttidstillsyn för skolungdom över 12 år byter namn till förlängd utbildning i fritidshem. Förvaltningen vill påpeka att syftet med insatsen är att ungdomar med funktionsnedsättning kan behöva en trygg situation och en meningsfull sysselsättning före och/eller efter skoldagen samt under skollov och ferier efter att skolbarnomsorgen upphört. Den nya benämningen skulle kunna indikera att det endast handlar om utbildning. Redan idag finns det risk för otydligheter kring insatsen då den bedrivs av skolans personal i skolans lokaler men är en LSS-insats som socialtjänsten ansvarar för. Namnändringen skulle kunna medföra att insatsen blir än mer otydlig. Det är bra att frågan huruvida insatsen fortsatt ska vara en LSS-insats utreds i samband med framtida översyn av skollagen. Det är vidare önskvärt att en ändring av när insatsen ska beviljas kommer till stånd så att åldersgränsen för när insatsen kan beviljas överensstämmer med skollagen. Idag kan en ungdom ha rätt till både fritidshem och korttidstillsyn under vårterminen i årskurs 6 beroende på när den enskilde fyller år. Detta skapar en otydlighet gällande vilken huvudman som ansvarar för verksamheten. Vidare är insatser enligt LSS avgiftsfria medan fritidshem kan innebära en kostnad för barnets vårdnadshavare.

Gemenskap

LSS-utredningen föreslår att ledsagarservice ska finnas kvar i lagen, men inte som en egen insats. Ledsagning ska istället ingå i den nya insatsen personlig service och boendestöd. Förvaltningen ser att det kan finnas fördelar med detta eftersom att det ökar möjligheten för den enskilde att ha samma personal. Det är bra att det tydliggörs att insatsen syftar till att stötta den enskilde till, från samt under aktiviteter även om insatsen redan idag i stor utsträckning beviljas på detta sätt. Förvaltningen anser dock att det finns fara för att ändringen kan medföra att rätten till ledsagarservice försvagas. Förvaltningen menar att utredningen i denna del inte tillräckligt har analyserat tillämpning av lagen i förhållande till kravet på att goda levnadsvillkor ska uppnås, på sätt som anges i direktiven. Det vore därför önskvärt att det i det fortsatta lagstiftningsarbetet övervägs förstärkning rörande rätten till detta stöd samt att det även övervägs om insatsen ledsagarservice ska finnas kvar som självständig insats med markeringen att den kan samordnas med andra insatser när så är aktuellt och om den enskilde önskar det.

Av utredningen framgår att det inte är tillräckligt att den enskilde har kontakter genom bostad med särskild service och daglig verksamhet. Förvaltningen delar utredningens syn på detta. Förvaltningen ser dock att formuleringen avseende insatsen kontaktperson i författningsförslaget behöver förtydligas för att kommunerna ska kunna göra likvärdiga bedömningar gällande vilka kriterier som krävs för att beviljas insatsen. Det framgår inte heller i lagtexten att även den som bor i en bostad med särskild service ska ha rätt till insatsen på det sätt som framgår avseende ledsagning.

Många personer som idag bor i bostad med särskild service har fått sina beslut om kontaktperson indragna utifrån rådande praxis. Ändringen kommer sannolikt innebära många nya ansökningar när den nya lagen träder i kraft vilket kan komma att innebära en ökad arbetsbelastning, dels för kommunens biståndshandläggare, dels för de kontaktsekreterare som ska rekrytera nya kontaktpersoner.

Det kan även komma att innebära en kostnadsökning för kommunerna eftersom att många som idag inte har insatsen kommer ett beviljas denna på nytt.

Möjligheten att kunna få insatsen verkställd i grupp kan vara bra eftersom att det bidrar till att den enskilde får fler sociala kontakter. Samtidigt kan det finnas svårigheter för kommunerna att rekrytera kontaktpersoner som klarar av ett sådant uppdrag. Rekrytering kan redan idag vara svårt eftersom att många som beviljas insatsen har funktionsnedsättningar som kräver särskild kompetens. Insatsen är enligt lagens förarbeten att betrakta som ett icke professionellt stöd. Något krav på särskild yrkeskompetens bör inte ställas. Förvaltningen anser att det kan komma att bli ännu svårare att rekrytera kontaktpersoner som klarar av att stötta personer i grupp beroende på vilka typer av funktionsnedsättningar de enskilda har. Kommunerna kan komma att behöva utveckla stödet för dessa kontaktpersoner genom att exempelvis erbjuda handledning samt att arvudet kan komma att behöva höjas eftersom det krävs en annan typ av kompetens. Insatsen riskerar annars att bli svår för kommunerna att verkställa, både enskilt och i grupp, vilket i förlängningen drabbar den enskilde som inte erhåller det stöd som han eller hon beviljats.

Sysselsättning

Förvaltningen välkomnar utredningens förslag om att en översyn av insatsen daglig verksamhet bör genomföras med utgångspunkt från en kartläggning av förhållandet mellan daglig verksamhet och arbetsmarknads- och utbildningsområdena. Det är viktigt att personer som har förmåga att arbeta inte "fastnar" i daglig verksamhet vilket många riskerar att göra idag. Det är av stor vikt att enskilda erbjuds stöd för att komma ut i arbete om de har förutsättningar för detta. Många personer som idag har insatsen daglig verksamhet skulle med stor sannolikhet ha förmåga att arbeta under rätt förhållanden och med rätt stöd. Förvaltningen är även positiv till utredningens förslag om kartläggning vilket i stor utsträckning redan sker idag. Detta får dock inte leda till att det tar längre tid att verkställa insatsen

Samordning och planering

Förvaltningen är enig med utredaren om att insatsen särskilt expertstöd, vilken för närvarande benämns rådgivning och annat personligt stöd, även fortsatt ska vara en insats som regionen ansvarar för. Med hänsyn till att insatsen råd och stöd ofta nekas idag med hänvisning till vissa formuleringar i nuvarande förarbeten, torde det krävas betydligt mer preciseringar beträffande den föreslagna insatsen i 6 kap 2 §. Därvid behöver det även tydliggöras hur insatsen skiljer sig från landstingets ansvar enligt Hälso- och sjukvårdslagen.

Personligt utformat stöd i hemmet

Förvaltningen delar utredningens bedömning att barn samt vuxna personer med psykisk funktionsnedsättning även fortsatt ska ha rätt till personlig assistans. Utöver detta anser förvaltningen att de nya insatser som föreslås kan utgöra ett bra komplement till insatsen personlig assistans. Personlig assistans är en insats med mer begränsade möjligheter till insyn och tillsyn än övriga insatser i LSS och det finns inte några krav på formell kompetens hos den som utför insatsen. Den enskilde har möjlighet att styra stödet så att det blir personligt anpassat vilket är positivt eftersom att det skapar möjlighet till inflytande över hur insatsen ska utföras. Förvaltningen delar utredningens bedömning att ovan nämnda målgrupper ofta har behov av personal med speciell kompetens samt att de ofta inte har förmåga att själva styra över hur stödet ska utföras. De är istället beroende av att vårdnadshavare eller företrädare gör detta vilket leder till att synen på uppdraget hos dessa kan påverka stödets innehåll. Insatsen personligt stöd för barn innebär en större flexibilitet samt kan bättre säkerställa barnets rättigheter. Kommunen har även större möjlighet att följa upp och säkerställa kvaliteten i det stöd som ges.

Ansvarsfördelning mellan stat och kommun

Förvaltningen är enig med utredningen om att ansvaret för personlig assistans bör ligga på en huvudman, i det här fallet staten. Det finns många nackdelar med dagens ansvarsfördelning så som otydlighet för den enskilde, otydlighet kring ansvarsfördelning, dubbel handläggning, administrativt merarbete, dubbla processer i domstolar och risk för kostnadsövertalningar. Bedömningarna skiljer sig också åt, dels mellan kommuner, dels mellan kommun och Försäkringskassa vilket kan te sig förvirrande och rättsosäkert för den enskilde. Det system

som finns i dag kan inte anses vara samhällsekonomiskt kostnadseffektivt. Förvaltningen ser dock att det finns risk för kostnadsövertalning eftersom kommunen även fortsatt föreslås betala för de 20 första timmarna i samtliga assistansbeslut. Förvaltningen anser att det är problematiskt att kommunen ska betala för en insats som den inte kan påverka. Vidare anser förvaltningen att det kommer att krävas ett förtydligande gällande kommunens yttersta ansvar. Idag finns en möjlighet för kommunen att få tillbaka pengar för den assistans som kommunen beviljat i olika situationer när det yttersta ansvaret för assistans blir aktuellt. När det gäller det yttersta ansvaret i avvaktan på försäkringskassans beslut finns en risk för att kommunen kommer att behöva bevilja andra insatser enligt Socialtjänstlagen och LSS utan att få ersättning för detta. Detta innebär en osäkerhet i kommunernas budgetprognoser samtidigt som det innebär att enskilda kan komma att behöva ha andra insatser än personlig assistans i avvaktan på utredning hos Försäkringskassan.

Kvalitet, uppföljning och tillsyn

Utredningen föreslår att kommunerna ska ansvara för att fortlöpande följa upp att personer i behov av stöd enligt LSS får detta. Kommunen ska följa upp vilka som omfattas av lagen, vilka deras behov av stöd och service är och verka för att dessa personer får sina behov tillgodosedda. Det saknas idag redskap för att följa upp och ha tillsyn av hur de offentliga och enskilda assistansanordnarna använder den utbetalade ersättningen och motsvarar de kvalitetskrav som anges i lagstiftningen. Det är av stor vikt att det blir tydligt vilket ansvar och vilka befogenheter kommunerna har när det gäller uppföljning av insatsen personlig assistans. Samarbetet mellan kommunerna och Försäkringskassan behöver utvecklas. Dagens sekretessbestämmelser är problematiska eftersom att det inte ger kommunerna full insyn i assistansärendena. Det försvårar för kommunen att säkerställa att dessa personer får sina behov tillgodosedda fullt ut. Det förekommer situationer med orosanmälningar rörande att den enskilde inte får sin assistans utförd. Det är viktigt att det skapas förutsättningar för att göra uppföljning i dessa situationer. Det är inte alltid tillräckligt med IVO:s tillsyn när det gäller brister i utförandet i enskilda ärenden.

Förvaltningen välkomnar förslaget att det i den översyn av regelverket om gode män, förvaltare och andra ställföreträdare som regeringen aviserat bör ingå att se över hur regelverket fungerar när det gäller personer med funktionsnedsättning. Möjligheten för en person att både företräda den enskilde i egenskap av god man, förvaltare eller ställföreträdare och samtidigt ge henne eller honom stöd innebär stora svårigheter för kommunen och IVO att utöva tillsyn. Detta blir än mer problematiskt när det är en närstående som företräder den enskilde samtidigt som han eller hon även arbetar som personlig assistent.

Samordning inom EU

Förvaltningen anser att förslaget i 11 kap 7 § samt utredningens bedömningar rörande EU-rätten och särskilt om det utgör vård- eller kontantförmån behöver utredas vidare. Detta är viktigt inte minst för att minska osäkerheten inom rättsområdet. Vidare föranleder utredningens förslag och bedömningar behov av ytterligare utredning vad gäller både de ekonomiska konsekvenserna och möjligheterna till nödvändig uppföljning.

Ny lag om stöd och service

Sammanfattningsvis är förvaltningen positiv till en modernisering av lagen. Det är bra att det tillkommer fler insatser i LSS vilket ökar flexibiliteten och bättre tar hänsyn till de skillnader som finns inom målgruppen i LSS tre personkretsar. Innan den nya lagen träder i kraft anser förvaltningen att det behöver förtydligas ytterligare vilka målgrupper som de nya insatserna är till för samt vilka kriterier som finns för att beviljas insatsen. Detta är av stor vikt för att kommunerna ska kunna göra rättssäkra bedömningar. När nya insatser införs kräver detta även mycket förberedelser i kommunerna i form av utbildning samt ändringar i riktlinjer och verksamhetssystem. Det kommer även att krävas kompetensutveckling hos personal för att möta de nya krav som uppstår när nya insatser tillförs LSS-området. Förvaltningen ställer sig således tveksam till att den nya lagen ska träda i kraft redan 1 januari 2022.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2020 följande.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner tjänsteutlåtandet som svar på remissen.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 17 september 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Personlig assistans och förebyggande pedagogiskt stöd

I utredningen föreslås att ansvaret för det femte grundläggande behovet ska tillhöra kommunen, det vill säga annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om personen som har behov av stöd.

Utifrån remissbrevet så ska personer med psykiska funktionsnedsättningar ha rätt till personlig assistans och förebyggande pedagogiskt stöd.

Det femte grundläggande behovet är idag svårbedömd. Förvaltningen ser en risk att det kan uppkomma nya svårigheter i bedömningen av vilka personer som har behov av personlig assistans och den nya föreslagna insatsen förebyggande pedagogiskt stöd. Det vill säga gränsdragningen mellan kommunen och staten kommer att vara svår. Det krävs tydliga rekvisit för att kommunerna ska kunna göra bra bedömningar.

Assistansanordnare ska stå för sjuklönekostnader

Förvaltningen ser det som positivt att den som har arbetsmiljöansvaret även hanterar sjuklönekostnader.

Förtydligande av insatsen avlösning

Förvaltningen ser positivt på förslaget att insatsen avlösning förtydligas till att insatsen kan utföras utanför hemmet och inte är avgränsad till en viss ålder.

Daglig verksamhet

Förvaltningen ser positivt på den föreslagna utredningen av insatsen daglig verksamhet. Det finns behov att se över hur insatsen ska se ut för de personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Det finns även behov av att utreda möjligheten till egna anställningar men också alternativa lösningar. En utveckling där större fokus läggs på personlig utveckling är både den enskilde och samhället till fördel.

Förslag om en ny insats, personligt stöd till barn

Förvaltningen ser positivt på att det finns en intention att öka insynen i personlig assistans till barn, frågan är om det finns en möjlighet att öka insynen inom ramen för befintlig insats istället för att tillskapa en ny insats.

Förvaltningen finner rekvisitet ”behov för omvårdnad” otydlig. Om en ny insats ska tillskapas och personlig assistans för barn samtidigt ska finnas kvar behövs tydliga rekvisit för att säkerställa rättssäkerhet och undvika olika bedömningar i olika kommuner.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2020 följande.

Nämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Salar Rashid m.fl. (S), Anna Laine m.fl. (V) och Sissela Nordling Blanco (Fi), *bilaga 1*.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 20 augusti 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till flera av de förändringar som utredningen presenterar och instämmer i att LSS-lagstigningen behöver anpassas för att bli mer ändamålsenliga för den enskilde.

Förvaltningen är positiv till att insatsen avlösarservice inte begränsas till att endast utföras i hemmet. Förvaltningen stödjer också förslaget att införa ”personlig service och boendestöd” som en insats enligt LSS. Förvaltningen ser att den föreslagna insatsen skulle vara positiv för personer som omfattas av lagens personkrets men som har behov där befintliga insatser inom LSS inte är användbara. Med den nya insatsen skulle även denna målgrupp kunna ta del av insatser som tillförsäkrar goda levnadsvillkor enligt LSS som i nuläget beviljas enligt socialtjänstlagen.

Förvaltningen stödjer förslaget om ett statligt ansvar för den personliga assistansen. Det är emellertid viktigt att ett resonemang förs om hur gränsdragningen mellan den statliga assistansen och de nya insatserna som kommunen föreslås ansvara för ska se ut. Att detta klargörs och tydliggörs är viktigt för både socialtjänstens och Försäkringskassans arbete vid bedömningen av den enskildes stödbehov. Förvaltningen ser att det annars finns risk att enskilda individer faller mellan stolarna och hänvisas fram och tillbaka mellan olika myndigheter.

Förvaltningen vill även poängtera den omställning det kommer innebära att förändra och starta upp nya insatser som delvis kommer beröra målgrupper kommunen tidigare inte haft ansvar för. Det gäller exempelvis barn med komplexa funktionsnedsättningar. För att kvalitetssäkra detta är kompetenshöjande insatser och utbildningar bland medarbetarna nödvändiga och innebär ett ökat behov av resurser och kostnader som förvaltningen hoppas att regeringen har tagit med i sin bedömning. De föreslagna insatserna kommer även medföra ökade administrativa kostnader för kommunerna.

Jämställdhetsanalys

Utredningen visar att förslagen inte påverkar jämställdheten mellan kvinnor och män. Däremot kommer fler pojkar och män än kvinnor och flickor att beröras av förändringarna. Förklaringen är att det är fler män och pojkar som har assistansersättning och LSS-insatser idag och skillnaden i antal och omfattning har ökat i landet. Fördelningen stämmer överens med antalet män och kvinnor som är beviljade insatser enligt LSS i stadsdelnämndsområdet.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2020 följande.

Östermalms stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen med följande ändring "kommunen *ska* betala ut habiliteringsersättning för deltagande i daglig verksamhet i stället för *får* betala ut ersättning".

Särskilt uttalande gjordes av Birgit Marklund Beijer m.fl. (S), *bilaga 1*.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 2 september 2020 har i huvudsak följande lydelse.

LSS-utredningens förslag uppgår till över 1000 sidor. Omfattningen och noggrannheten är nödvändig. Den nuvarande lagen är genom sitt innehåll, syfte och genomslag en förutsättning för den enskildes delaktighet i samhället, på lika villkor samt utifrån egen förmåga och självbestämmande. Lagen har samtidigt varit kostnadsdrivande och syftet med de olika insatserna har inte alltid uppnåtts i enlighet med lagens intentioner. En utredning av dess innehåll och konsekvenser har länge efterfrågats av alla berörda, samtidigt som förutsättningarna och regeringens uppdrag till utredaren gällande kostnader och avgränsningar har skapat oro inför förslag till ny lag.

Beroende på utredningens omfattning och den korta svarstiden har förvaltningen valt att avgränsa synpunkter och kommentarer till ett begränsat antal områden. Synpunkter från nämndens råd för funktionshindersfrågor och pensionärsrådet har sammanställts i egen bilaga.

Förvaltningen ser positivt på förslaget i sin helhet. Föreslagna nya insatser och utveckling av befintliga insatser speglar väl de behov och önskemål som förvaltningen genom åren fått från brukare, anhöriga samt organisationer. Även utförare har påtalat de svårigheter som vissa insatser har medfört, då lagen begränsar olika anpassningar. Ett exempel på en insats som bättre kommer att överensstämma med brukarnas behov är förslaget att avlösarservice ska utökas till att också gälla utanför hemmet.

Utredningen föreslår att staten ska ha hela ansvaret för insatsen personlig assistans samtidigt som kommunen ska stå för själva utförandet av assistansen om den som behöver stödet begär det. Förvaltningen tycker ett statligt ansvar är lämpligt eftersom ett det ger bättre förutsättningar för en likriktig och därmed mer rättssäker myndighetsutövning, oavsett var den enskilde är skriven. Däremot ser förvaltningen att kommunens fortsatta huvudansvar för utförandet kan leda till framtida svårigheter vid avgränsningar och ansvar. Till exempel kan små kommuner få resursmässiga svårigheter i när enskilda brukare har mycket specifika och sammansatta behov, särskilt om utförare i enskild regi får rätten att alltid kunna tacka nej till en klient.

Förvaltningen är positiv till att det inte föreslås bli några inskränkningar i personer över 65 år och deras rätt att behålla insatsen, eftersom att de utifrån den tidigare personkretstillhörigheten bedömts ha specifika behov.

En farhåga är konsekvensen av att assistansen föreslås att gälla från 16 års ålder. Det överensstämmer inte med nuvarande bedömning och praxis för visst föräldraansvar, vilket idag bedöms gälla till 12 års ålder. Det kommer då att finnas ett glapp på fyra år där barnet och dennes familj ska få ett stöd sammansatt av olika insatser. Förvaltningen ser risker med upplägget eftersom flera samtidiga insatser är kostnadsdrivande och fordrar mer samverkan, administration och uppföljning. Samtidigt kan kvaliteten påverkas negativt eftersom flera insatser innebär flera utförare och därmed sämre kontinuitet samt variation i bemötande och utförande. Familjen får också ett större ansvar och arbetsbörda avseende samordning och kontakt med myndigheter samt utförare.

Generellt efterfrågar förvaltningen tydliga avgränsningar i lagen för att förhindra framtida resurskrävande tolkningar och utredningar som inte är till gagn för den enskilde. Insatsen personlig service och boendestöd föreslås även ges i LSS-boende och är ett exempel på

denna otydlighet. Förvaltningen ser risken med att verksamheter kan anpassa sitt utförande precis så att man uppfyller beställningen men att det fortfarande kvarstår eller uppkommer behov som den enskilde behöver tillgodose genom insatsen personlig service och boendestöd. Lagen bör istället förtydliga ansvaret och uppdrag för insatsen bostad med särskild service och den ska då vara tillräcklig oavsett tillkomna behov.

Utredningen har en omfattande redovisning av insatsen daglig verksamhet och de utmaningar som framkommit sedan lagens tillkomst. Dessa synliggörs i statistik, rapporter och utredningar av insatsen och dess konsekvenser. Under åren har utvärderingar och uppföljningar med hög evidens kunnat redogöra för effektiva metoder och organisering som verksamheter har använt för att bistå brukare till praktik eller arbete. Socialstyrelsens senaste uppföljning visade samtidigt att endast 0,2 procent av alla som har insatsen kommer vidare till arbete i någon form. Likande har framgått i Socialstyrelsens tidigare uppföljningar där man också har beskrivit ”inläsningseffekten” med insatsen, det vill säga att den enskilde med målsättning om arbete inte kom vidare. Ovanstående resultat visar att nuvarande insats inte fullt ut uppfyller lagens intentioner. Förvaltningen ser behov av en utveckling eller ändring av insatsen för att möta de mycket skiftande förmågor, behov och önskemål som finns hos dem som får insatsen. Gruppen som står långt från arbetsmarknaden och antas göra det resten av sitt liv bör tillförsäkras en utvecklande sysselsättning utifrån den enskildes behov och önskemål. Här har utredningen goda förslag på det fortsatta arbetet. För personer som står nära arbete eller studier kan utredningens förslag om rätt till individuell kartläggning vara hjälpsam för att nå sitt mål med insatsen. Idag praktiseras redan detta av verksamheter som har en arbetslivsinriktning samt arbetar enligt evidensbaserade metoder, till exempel ”Supported Employment”. För att tillförsäkra fler brukare goda och riktade insatser skulle arbetslivsinriktad daglig verksamhet preciseras bättre i lagen gällande utformning, krav på samverkan men också dess förutsättningar. Arbetslivsinriktning innebär andra arbetssätt, kompetenser och periodvis högre personaltäthet, vilket inte korresponderar med kommunernas ersättningssystem. En tydlighet i lagen skulle innebära ett bättre stöd för verksamheter som arbetar arbetslivsinriktat och därmed tillförsäkra den enskilde en kvalitativ och evidensbaserad insats där målsättningen är arbete/studier och egen försörjning. Utredningens förslag till en särskild utredning för att kartlägga förhållandet mellan daglig verksamhet och arbete/studier kan komma att bli betydelsefull för just gruppen som står nära arbete eller studier eftersom de i en övergångsperiod kan ha behov av stödet från daglig verksamhet. Stödet kan vara en framgångsfaktor för att få samt bibehålla en praktikplats/arbete eller genomföra studier.

Utredningen föreslår att kommunala befogenheter ska förtydligas gällande utbetalning av habiliteringsersättning. Staden utbetalar habiliteringsersättning men förvaltningen ser att förtydligandet är nödvändigt för att personer som har insatsen ska få ersättning oberoende av vilken kommun de bor i.

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågors remissvar daterat den 18 september 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Rådet har tagit del av ärendet. Utredning föreslår en ny lag för stöd och service till personer med funktionsnedsättningar. Rådet önskar framföra följande synpunkter med anledningen av utredningens förslag:

Insatser enligt LSS beviljas till personer med en varaktig funktionsnedsättning som innebär betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och ett omfattande behov av stöd. Insatsen är för många en förutsättning för ett självständigt liv på lika villkor som övriga medborgare. Insatser sker på många områden såsom bostad, sysselsättning, fritid och gemenskap. Samtliga dessa är av avgörande betydelse för livskvalitet och delaktighet. Lagen ska säkerställa de som omfattas av de 3 s.k. personkretsarna goda levnadsvillkor.

I utredningen föreslås en ny lag med förtydliganden och förbättringar i vissa avseenden. Men utredningen har också varit omgärdad av viss kritik som även inneburit att delar av utredningen inte omfattas av remissen. Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor konstaterar att Funktionsrätt Sverige har förordat att utredningen ska dras tillbaka.

Kommunstyrelsens FH-råd vill i sammanhanget poängtera att det är viktigt att en lag inte får medföra att de grupper som har rätt till stöd begränsas ytterligare, och/eller att olika grupper av personer med funktionsnedsättningar ställs mot varandra. Utredningen kan uppfattas som att vissa grupper som berörs av LSS får det bättre på bekostnad av andra.

Rådet konstaterar också att anledningen till att utredningen initierats är för att målsättningen med lagen inte uppfylls tillfredsställande. Bl.a. har rättspraxis successivt från 1999 inneburit att allt färre, i vår mening alltför få, omfattas av lagen genom en snävare tolkning av personkretstillhörigheten och då framförallt personkrets 3. Samma restriktiva trend kan konstateras avseende vilka behov som ska säkerställas för att en individ ska erhålla ”goda levnadsvillkor”. Rådet vill därför att utredningens ställningstagande att personkretstillhörigheten ska bestå omprövas. Liksom att de delar av utredningen som begränsar stöd till vuxna till sådan av personlig och integritetskänslig art för individer över 16 år ses över liksom schabloniserade mått för stöd då detta verkar kontraproduktivt med andemeningen i LSS. Det har vidare skett en viss förskjutning så att en del som omfattas av lagen inte längre får goda levnadsvillkor utan skäligen. Det är viktigt att lagstiftaren åtgärdar detta och staden vid bedömning av rätt till insatser också utgår från *goda* levnadsvillkor.

Rådet konstaterar att varje individ är unik och de måste därför finnas utrymme för tolkningar och tillämpningar som kan anpassas till den enskildes faktiska behov. Utredaren betonar vikten av utveckling vad avser både kompetens och kvalitet vid handläggning av ärenden enligt LSS vilket rådet välkomnar. Men om det är tillräckligt för att varje individ ska få sina behov tillgodosedda återstår att se. Insatserna bör vidare vara tydligt definierade att det innebär förutsägbarhet och trygghet för den enskilde.

Utredaren redovisar att det skett en kostnadsutveckling med ökning av utgifter för LSS på senare år. Rådet konstaterar utredaren själv anger att detta kan förklaras av att fler persongrupper tillkommit inom ramen för de befintliga personkretsarna. Rådet är medveten om och tar avstånd från fusk med felaktiga löneutbetalningar, missbruk med övertid samt faktiskt arbete under jour/väntetid. Det förekommer och är problematiskt. Att fusk förekommer får dock inte användas för att begränsa den generella rätten till stöd och service. Det är rådets uppfattning att det är skillnad på fusk som den enskilde assistansberättigade gör sig skyldig till och fusk som utförare av stöd gör sig skyldig till. Någon sådan distinktion görs sällan i allmändebatten vilket är olyckligt då det inte sällan är den enskilde brukaren som drabbas av följderna.

I utredningen föreslås en rad konkreta ändringar, exempelvis att brukaren ska kunna välja mellan hjälpmedel eller personlig assistans. Här vill rådet betona att en personlig kontakt aldrig får undervärderas. Tekniska lösningar kan aldrig helt ersätta det personliga mötet. Det ska dock understrykas att tekniska lösningar inte får väljas bort sett utifrån ett arbetsmiljöperspektiv. Det är aldrig acceptabelt att borttagande av tekniska hjälpmedel äventyrar arbetsmiljön för en arbetstagarare.

Vidare anser rådet, i likhet med utredaren, att insatsen kontaktperson ska finnas kvar. Det föreslås även att insatsen ska kunna innehålla aktiviteter i grupp. Exempelvis kan flera personer ha samma kontaktperson för en aktivitet. Detta är ett bra förslag som rådet välkomnar. Rådet anser dock att hänsyn måste tas till varje enskild deltagares stödbehov, den enskildes behov får aldrig undanträngas för att insatsen sker i gruppform. Det får aldrig bli tvingande att idka aktiviteter i gruppform, de ska vara en möjlighet och ett alternativ. Den som inte vill ha aktiviteter i gruppform måste inte. Aktiviteter i gruppform har styrkor och svagheter, bland annat kan det vara svårt för den enskilde att uttrycka in mening och formulera sina önskemål när mötet sker i grupp. Rådet anser också att insatsen kontaktperson kan och bör utvecklas på flera olika sätt.

Utredningen tar upp frågan om habiliteringsersättning. Enligt utredaren ska det tydligt framgå att kommuner får utbetala habiliteringsersättning till den som deltar i daglig verksamhet. Rådet anser att detta bör ändras så att kommuner *ska* utbetala rehabiliteringsersättning i dessa fall. Det ska vara obligatoriskt att erbjuda ersättning till den som deltar i en daglig verksamhet enligt LSS.

Rådet vill betona att bedömningar och utförande av insatser måste vara enhetliga i landet och staden. Det får inte finnas utrymme för godtycke som innebär att kvantitet och kvalitet blir olika utifrån var i staden man råkar vara bosatt. Samtliga insatser måste vara förutsägbara och beslut samt utförande präglas av trygghet, kvalitet och likvärdighet.

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor verkar för att alla personer med funktionsnedsättning ska ges full delaktighet i samhället. Rådet förutsätter att regering och riksdagen också bejakar detta perspektiv även i sitt eget arbete och ser till de funktionshinderpolitiska målen samt konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning uppnås i den fortsatta handläggningen av detta ärende.

Reservationer m.m.

Arbetsmarknadsnämnden

Reservation anfördes av Rashid Mohammed m.fl. (V) enligt följande.

Förslag till beslut:

1. Att avslå förslaget
2. Att därutöver utöver anföra:

Den LSS-utredning är ett misslyckande som inte respekterar lagens intentioner. För Vänsterpartiet är det en självklarhet att alla människor ska kunna leva fullvärdiga liv. Vi kommer att agera för att utredningen nu läggs i papperskorgen och att de lagändringar som behövs för att säkra människors lika värde kommer till stånd.

Personlig assistans har förbättrat livskvaliteten enormt för många och är en av de viktigaste jämlikhetsreformerna i Sveriges historia. Vi kommer aldrig att acceptera något annat än att lagens grundintention erkänns, med fokus på lika rätt och full delaktighet i samhället för alla dem som behöver assistans.

Cirka 2000 människor har fått assistansen indragen under de senaste åren, men den aktuella LSS-utredningen har ingen lösning på det. Den föreslår bland annat att barn under 16 år inte ska få någon assistans överhuvudtaget utan istället punktinsatser via kommunen. Människor med intellektuella funktionshinder, som t.ex. autism, förlorar också assistansen.

Utredningens förslag är oacceptabla och riskerar att radera LSS som reform. Många familjer med funktionshindrade barn kommer inte att orka när barnen inte får sina rättigheter tillgodosedda.

Särskilt uttalande gjordes av Karin Ernlund (C), Andrea Hedin m.fl. (M), Johan Hjelm (L), samt Magnus Runsten (MP) enligt följande.

Den grönbå majoriteten i Arbetsmarknadsnämnden instämmer i förvaltningens yttrande över LSS-utredningen och vill lägga till att även insatsen personlig assistans är viktig ur ett arbetsmarknadsperspektiv. Olika former av LSS-stöd fyller en viktig funktion också för personer med funktionsnedsättningar som inte är i kontakt med daglig verksamhet och många i målgruppen hade/kommer inte kunna arbeta eller utbilda sig utan att ha assistans i sin vardag. Vi hoppas därför att regeringen tar med sig sysselsättningsaspekten i den fortsatta hanteringen av hur framtidens LSS-stöd ska utformas. LSS-utredningen nämner idag enbart sysselsättningsaspekten i förhållande till daglig verksamhet, vilket blir otillräckligt eftersom långt ifrån alla i målgruppen för LSS är i behov av daglig verksamhet. Vi har mycket, ur både ett socialt och ekonomiskt perspektiv, att vinna på att fler kan delta på den reguljära arbetsmarknaden oavsett funktionsnedsättning eller inte. Personlig assistans är en viktig förutsättning för att uppnå detta.

Särskilt uttalande gjordes av Salar Rashid m.fl. (S) enligt följande.

LSS-utredningen är omfattande och heltäckande vilket innebär att olika områden som rör livets olika skeenden fångas upp. Vi anser att alla oavsett funktionsförmåga ska ha rätt till integritet, självbestämmande och möjlighet att kunna delta på lika villkor i samhällets gemenskap. Vi välkomnar alla förslag som syftar till att identifiera och avlägsna hinder som motverkar att alla får jämlika levnadsvillkor.

Utgångspunkten för en ny lagstiftning måste vara att de insatser och det stöd som ges ska anpassas individuellt efter den enskildes behov och stärker den enskildes förmåga att leva ett

självständigt liv. Samtidigt som den enskildes rättigheter ska stärkas behöver arbetsvillkoren och arbetsmiljön stärkas för alla som arbetar med att ge stöd och service. Vi finner att utredningen har på ett bra sätt tillgodosett detta bland annat genom att man föreslår att krav ska ställas på assistansanordnare att följa villkoren i centrala kollektivavtal.

Regeringen tillsatt 2018 en utredning med syfte att göra en översyn av yrket personlig assistent. Utredningen *Översyn av yrket personlig assistent (SOU 2020:01)* är klar och har identifierat ett antal områden som behövs för att säkerställa goda arbetsförhållanden för personliga assistenter och samtidigt trygga assistansanvändarnas självbestämmande. Det handlar om att ge tryggare anställningsvillkor, utveckla arbetsmiljöarbetet och minska osäkerheten om arbetsuppgifter. Vi finner att förslagen harmoniserar väl med LSS-utredningens intentioner om trygghet, kvalitet och likvärdighet i insatserna.

Kommunerna, regionerna och staten behöver vässa till sina arbeten för att målsättningarna i funktionshinderpolitiken ska uppnås. De brister som idag råder behöver mötas och lösas. Några av bristerna kan med enkla medel fixas och skulle leda till att fler steg tas närmare målen.

Rätten till arbete är grundläggande. Samhället ska göra sitt yttersta för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i arbetslivet. Därför är det alarmerande att utredningen skriver att: *"... flera studier pekar på att personer som gått i särskola stängs ute från arbetsmarknaden, och när de med automatik får plats i daglig verksamhet så blir de inte prioriterade av Arbetsförmedlingen."* Arbetsförmedlingen måste börja prioritera personer med funktionsnedsättning och säkerställa att varje enskilds kompetenser tas tillvara. Till sitt förfogande har Arbetsförmedlingen flera åtgärder att sätta in för att stötta fler ut i arbete och sysselsättning. Varje individ måste ha rätt till en kartläggning med tydliga målsättningar. Men det är också viktigt som arbetsmarknadsförvaltningen skriver att kartläggningarna görs återkommande eftersom individers mående, kunskaper och liv förändras genom åren.

Vi delar de synpunkter som kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor framför kring vikten av att insatser som beviljas enligt LSS till personer med omfattande funktionsnedsättning måste ta hänsyn till att varje individ är unik. Det innebär att det måste finnas utrymme för tolkningar och tillämpningar som kan anpassas till den enskildes faktiska behov.

Stockholm har under många år haft ett stort underskott av bostäder med särskild service enligt LSS och SoL. Bristen på lämpliga boenden gör att staden tvingas köpa platser utanför stadens verksamheter, något som både är negativt för stockholmarna som behöver lämna orten där de växt upp och för stadens ekonomi. Ansvaret för att få fram bostäder ligger på kommunerna och här har Stockholm ett ansvar ta. Fler åtgärder behöver sättas för att öka tillgången till bostäder. Därför har vi socialdemokrater föreslagit att staden inför en stadsövergripande beställarfunktion för på ett bättre sätt planera och möta behoven av boenden. Staten bör överväga att sätta in flera sanktioner gentemot de kommuner som inte lever upp till sina åtaganden.

Slutligen framgår det att om utredningens förslag skulle realiserats kommer kommunernas kostnader att öka markant. Det är av stor vikt att staten kompenserar kommunen för alla kostnader eftersom det är en kostnadsförskjutning som sker.

Socialnämnden

Reservation anfördes av Alexandra Mattsson Åkerström och Jackie Nylander (V) enligt följande.

1. Att avslå förslaget
2. Att därutöver anföras

Den LSS-utredning är ett misslyckande som inte respekterar lagens intentioner. För Vänsterpartiet är det en självklarhet att alla människor ska kunna leva fullvärdiga liv. Vi

kommer att agera för att utredningen nu läggs i papperskorgen och att de lagändringar som behövs för att säkra människors lika värde kommer till stånd.

Personlig assistans har förbättrat livskvaliteten enormt för många och är en av de viktigaste jämlikhetsreformerna i Sveriges historia. Vi kommer aldrig att acceptera något annat än att lagens grundintention erkänns, med fokus på lika rätt och full delaktighet i samhället för alla dem som behöver assistans.

Cirka 2000 människor har fått assistansen indragen under de senaste åren, men den aktuella LSS-utredningen har ingen lösning på det. Den föreslår bland annat att barn under 16 år inte ska få någon assistans överhuvudtaget utan istället punktinsatser via kommunen. Människor med intellektuella funktionshinder, som t.ex. autism, förlorar också assistansen.

Utredningens förslag är oacceptabla och riskerar att radera LSS som reform. Många familjer med funktionshindrade barn kommer inte att orka när barnen inte får sina rättigheter tillgodosedda.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Karin Gustafsson m.fl. (S) enligt följande.

LSS-utredningen är omfattande och heltäckande vilket innebär att olika områden som rör livets olika skeenden fångas upp. Vi anser att alla oavsett funktionsförmåga ska ha rätt till integritet, självbestämmande och möjlighet att kunna delta på lika villkor i samhällets gemenskap. Vi välkomnar alla förslag som syftar till att identifiera och avlägsna hinder som motverkar att alla får jämlika levnadsvillkor.

Utgångspunkten för en ny lagstiftning måste vara att de insatser och det stöd som ges ska anpassas individuellt efter den enskildes behov och stärker den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv. Samtidigt som den enskildes rättigheter ska stärkas behöver arbetsvillkoren och arbetsmiljön stärkas för alla som arbetar med att ge stöd och service. Vi finner att utredningen har på ett bra sätt tillgodosett detta bland annat genom att man föreslår att krav ska ställas på assistansanordnare att följa villkoren i centrala kollektivavtal.

Regeringen tillsatt 2018 en utredning med syfte att göra en översyn av yrket personlig assistent. Utredningen *Översyn av yrket personlig assistent (SOU 2020:01)* är klar och har identifierat ett antal områden som behövs för att säkerställa goda arbetsförhållanden för personliga assistenter och samtidigt trygga assistansanvändarnas självbestämmande. Det handlar om att ge tryggare anställningsvillkor, utveckla arbetsmiljöarbetet och minska osäkerheten om arbetsuppgifter. Vi finner att förslagen harmoniserar väl med LSS-utredningens intentioner om trygghet, kvalitet och likvärdighet i insatserna.

Kommunerna, regionerna och staten behöver vässa till sina arbeten för att målsättningarna i funktionshinderpolitiken ska uppnås. De brister som idag råder behöver mötas och lösas. Några av bristerna kan med enkla medel fixas och skulle leda till att fler steg tas närmare målen.

Rätten till arbete är grundläggande. Samhället ska göra sitt yttersta för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i arbetslivet. Därför är det alarmerande att utredningen skriver att: *"... flera studier pekar på att personer som gått i särskola stängs ute från arbetsmarknaden, och när de med automatik får plats i daglig verksamhet så blir de inte prioriterade av Arbetsförmedlingen."* Arbetsförmedlingen måste börja prioritera personer med funktionsnedsättning och säkerställa att varje enskilds kompetenser tas tillvara. Till sitt förfogande har Arbetsförmedlingen flera åtgärder att sätta in för att stötta fler ut i arbete och sysselsättning. Varje individ måste ha rätt till en kartläggning med tydliga målsättningar. Men det är också viktigt som arbetsmarknadsförvaltningen skriver att kartläggningarna görs återkommande eftersom individers mående, kunskaper och liv förändras genom åren.

Vi delar de synpunkter som kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor framför kring vikten av att insatser som beviljas enligt LSS till personer med omfattande funktionsnedsättning måste ta hänsyn till att varje individ är unik. Det innebär att det måste

finnas utrymme för tolkningar och tillämpningar som kan anpassas till den enskildes faktiska behov.

Stockholm har under många år haft ett stort underskott av bostäder med särskild service enligt LSS och SoL. Bristen på lämpliga boenden gör att staden tvingas köpa platser utanför stadens verksamheter, något som både är negativt för stockholmare som behöver lämna orten där de växt upp och för stadens ekonomi. Ansvaret för att få fram bostäder ligger på kommunerna och här har Stockholm ett ansvar ta. Fler åtgärder behöver sättas för att öka tillgången till bostäder. Därför har vi socialdemokrater föreslagit att staden inför en stadsövergripande beställarfunktion för på ett bättre sätt planera och möta behoven av boenden. Staten bör överväga att sätta in flera sanktioner gentemot de kommuner som inte lever upp till sina åtaganden.

Slutligen framgår det att om utredningens förslag skulle realiserats kommer kommunernas kostnader att öka markant. Det är av stor vikt att staten kompenserar kommunen för alla kostnader eftersom det är en kostnadsförskjutning som sker.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Salar Rashid m.fl. (S), Anna Laine m.fl. (V) och Sissela Nordling Blanco (Fi) enligt följande.

LSS-utredningen är omfattande och heltäckande vilket innebär att olika områden som rör livets olika skeenden fångas upp. Vi anser att alla oavsett funktionsförmåga ska ha rätt till integritet, självbestämmande och möjlighet att kunna delta på lika villkor i samhällets gemenskap. Vi välkomnar alla förslag som syftar till att identifiera och avlägsna hinder som motverkar att alla får jämlika levnadsvillkor.

Utgångspunkten för en ny lagstiftning måste vara att de insatser och det stöd som ges ska anpassas individuellt efter den enskildes behov och stärker den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv. Samtidigt som den enskildes rättigheter ska stärkas behöver arbetsvillkoren och arbetsmiljön stärkas för alla som arbetar med att ge stöd och service. Vi finner att utredningen har på ett bra sätt tillgodosett detta bland annat genom att man föreslår att krav ska ställas på assistansanordnare att följa villkoren i centrala kollektivavtal.

Regeringen tillsatte 2018 en utredning med syfte att göra en översyn av yrket personlig assistent. Utredningen *Översyn av yrket personlig assistent (SOU 2020:01)* är klar och har identifierat ett antal områden som behövs för att säkerställa goda arbetsförhållanden för personliga assistenter och samtidigt trygga assistansanvändarnas självbestämmande. Det handlar om att ge tryggare anställningsvillkor, utveckla arbetsmiljöarbetet och minska osäkerheten om arbetsuppgifter. Vi finner att förslagen harmoniserar väl med LSS-utredningens intentioner om trygghet, kvalitet och likvärdighet i insatserna.

Kommunerna, regionerna och staten behöver vässa till sina arbeten för att målsättningarna i funktionshinderpolitiken ska uppnås. De brister som idag råder behöver mötas och lösas. Några av bristerna kan med enkla medel fixas och skulle leda till att fler steg tas närmare målen.

Rätten till arbete är grundläggande. Samhället ska göra sitt yttersta för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i arbetslivet. Därför är det alarmerande att utredningen skriver att: *"... flera studier pekar på att personer som gått i särskola stängs ute från arbetsmarknaden, och när de med automatik får plats i daglig verksamhet så blir de inte prioriterade av Arbetsförmedlingen."* Arbetsförmedlingen måste börja prioritera personer med funktionsnedsättning och säkerställa att varje enskilds kompetenser tas tillvara. Till sitt förfogande har Arbetsförmedlingen flera åtgärder att sätta in för att stötta fler ut i arbete och sysselsättning. Varje individ måste ha rätt till en kartläggning med tydliga målsättningar. Men det är också viktigt som arbetsmarknadsförvaltningen skriver att kartläggningarna görs återkommande eftersom individers mående, kunskaper och liv förändras genom åren.

Vi delar de synpunkter som kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor framför kring vikten av att insatser som beviljas enligt LSS till personer med omfattande funktionsnedsättningar måste ta hänsyn till att varje individ är unik. Det innebär att det måste

finnas utrymme för tolkningar och tillämpningar som kan anpassas till den enskildes faktiska behov. Med anledning av förvaltningens jämställdhetsanalys som konstaterar att det är betydligt fler pojkar och män som beviljas insatser vill vi understryka vikten av ett löpande jämställdhetsarbete i förvaltningen för att säkerställa att inga osakliga skillnader förekommer i beviljandet av insatser".

Stockholm har under många år haft ett stort underskott av bostäder med särskild service enligt LSS och SoL. Bristen på lämpliga boenden gör att staden tvingas köpa platser utanför stadens verksamheter, något som både är negativt för stockholmare som behöver lämna orten där de växt upp och för stadens ekonomi. Ansvar för att få fram bostäder ligger på kommunerna och här har Stockholm ett ansvar ta. Fler åtgärder behöver sättas för att öka tillgången till bostäder. Därför har vi föreslagit att staden inför en stadsövergripande beställarfunktion för på ett bättre sätt planera och möta behoven av boenden. Staten bör överväga att sätta in flera sanktioner gentemot de kommuner som inte lever upp till sina åtaganden.

Slutligen framgår det att om utredningens förslag skulle realiserats kommer kommunernas kostnader att öka markant. Det är av stor vikt att staten kompenserar kommunen för alla kostnader eftersom det är en kostnadsförskjutning som sker.

Östermalms stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Birgit Marklund Beijer m.fl. (S) enligt följande.

LSS-utredningen är omfattande och heltäckande vilket innebär att olika områden som rör livets olika skeenden fångas upp. Vi anser att alla oavsett funktionsförmåga ska ha rätt till integritet, självbestämmande och möjlighet att kunna delta på lika villkor i samhällets gemenskap. Vi välkomnar alla förslag som syftar till att identifiera och avlägsna hinder som motverkar att alla får jämlika levnadsvillkor.

Utgångspunkten för en ny lagstiftning måste vara att de insatser och det stöd som ges ska anpassas individuellt efter den enskildes behov och stärker den enskildes förmåga att leva ett självständigt liv. Samtidigt som den enskildes rättigheter ska stärkas behöver arbetsvillkoren och arbetsmiljön stärkas för alla som arbetar med att ge stöd och service. Vi finner att utredningen har på ett bra sätt tillgodosett detta bland annat genom att man föreslår att krav ska ställas på assistansanordnare att följa villkoren i centrala kollektivavtal.

Regeringen tillsatt 2018 en utredning med syfte att göra en översyn av yrket personlig assistent. Utredningen *Översyn av yrket personlig assistent (SOU 2020:01)* är klar och har identifierat ett antal områden som behövs för att säkerställa goda arbetsförhållanden för personliga assistenter och samtidigt trygga assistansanvändarnas självbestämmande. Det handlar om att ge tryggare anställningsvillkor, utveckla arbetsmiljöarbetet och minska osäkerheten om arbetsuppgifter. Vi finner att förslagen harmoniserar väl med LSS-utredningens intentioner om trygghet, kvalitet och likvärdighet i insatserna.

Kommunerna, regionerna och staten behöver vässa till sina arbeten för att målsättningarna i funktionshinderpolitiken ska uppnås. De brister som idag råder behöver mötas och lösas. Några av bristerna kan med enkla medel fixas och skulle leda till att fler steg tas närmare målen.

Rätten till arbete är grundläggande. Samhället ska göra sitt yttersta för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i arbetslivet. Därför är det alarmerande att utredningen skriver att: *"... flera studier pekar på att personer som gått i särskola stängs ute från arbetsmarknaden, och när de med automatik får plats i daglig verksamhet så blir de inte prioriterade av Arbetsförmedlingen."* Arbetsförmedlingen måste börja prioritera personer med funktionsnedsättning och säkerställa att varje enskilds kompetenser tas tillvara. Till sitt förfogande har Arbetsförmedlingen flera åtgärder att sätta in för att stötta fler ut i arbete och sysselsättning. Varje individ måste ha rätt till en kartläggning med tydliga målsättningar. Men det är också viktigt som arbetsmarknadsförvaltningen skriver att kartläggningarna görs återkommande eftersom individers mående, kunskaper och liv förändras genom åren.

Vi delar de synpunkter som kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor framför kring vikten av att insatser som beviljas enligt LSS till personer med omfattande funktionsnedsättningar måste ta hänsyn till att varje individ är unik. Det innebär att det måste finnas utrymme för tolkningar och tillämpningar som kan anpassas till den enskildes faktiska behov.

Stockholm har under många år haft ett stort underskott av bostäder med särskild service enligt LSS och SoL. Bristen på lämpliga boenden gör att staden tvingas köpa platser utanför stadens verksamheter, något som både är negativt för stockholmarna som behöver lämna orten där de växt upp och för stadens ekonomi. Ansvaret för att få fram bostäder ligger på kommunerna och här har Stockholm ett ansvar ta. Fler åtgärder behöver sättas för att öka tillgången till bostäder. Därför har vi socialdemokrater föreslagit att staden inför en stadsövergripande beställarfunktion för på ett bättre sätt planera och möta behoven av boenden. Staten bör överväga att sätta in flera sanktioner gentemot de kommuner som inte lever upp till sina åtaganden.

Slutligen framgår det att om utredningens förslag skulle realiserats kommer kommunernas kostnader att öka markant. Det är av stor vikt att staten kompenserar kommunen för alla kostnader eftersom det är en kostnadsförskjutning som sker.